

УДК 262.14: 94(477.83/.86)

о. Василь Нагорняк*Тисменичанський деканат
Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ***Діяльність отця Михайла Косила в часи підпілля**

У статті висвітлюється діяльність о. Михайла Косила в контексті суспільно-політичних і релігійно-церковних процесів в Україні другої половини ХХ ст. Охарактеризовано суспільно-політичні умови становлення УГКЦ в умовах радянського тоталітаризму, простежено формування світогляду о. М. Косила, досліджено його діяльність як підпільного греко-католицького священика.

Ключові слова: *о. Михайло Косило, Українська Греко-Католицька Церква, церква, монастир, атеїстична робота, орден студитів.*

Після завершення Другої світової війни на теренах Прикарпаття тривала боротьба як за Україну, так і за відновлення прав Греко-Католицької Церкви. У червні 1946 р. радянська влада розпочала відкриту антирелігійну кампанію, вимагаючи від священиків і монахів зректися своєї Церкви і віри і перейти під «крило» Російської Православної Церкви. Сьогодні є можливість простежити хроніку цієї трагедії – від арештів духовенства до переслідування всіх, хто залишився вірним Христовій Церкві. Одним із таких вірних, хто не зрадив правдивої Церкви, є отець-мітрат Михайло Косило, ректор підпільної семінарії в Дорі.

Народився отець Михайло Косило 20 грудня 1932 р. в с. Дора Надвірнянського деканату Станиславівської єпархії. Важливу роль у майбутньому покликанні відіграла діяльність Студитського монастиря святого пророка Іллі в Дорі. Дорянські ченці справили великий вплив на багатьох юнаків того краю. Уже з восьми років Михась співає з іншими хлопцями у хорі церковні піснеспіви, а з десяти років відповідає за підготовку потрібних книг до того чи іншого богослужіння. Варто зазначити, що фундаментальні знання щодо церковного уставу Михась здобув з молодечих літ у студитському середовищі.

Важкі роки Другої світової війни справили на малого Михася незабутні враження. Небезпека смерті, страшні нестатки та голод, а особливо страждання і смерть серед його єврейських однолітків глибоко вкорінились у свідомості малого хлопчини. Він стає на шлях пошуку добра.

1946 рік – рік важких випробувань для Української Греко-Католицької Церкви, що вносили свої корективи в життя тисяч вірних Апостольській Столиці. Місцевий парох Дори о. Євстахій Шмериковський під тиском радянських спецслужб, будучи в похилому віці, взяв участь у сумнозвісному Львівському псевдособорі. Тому вірність засадам Католицької Церкви в Дорі зберегли саме студитські ченці, які на початку й очолили підпільну діяльність Греко-Католицької Церкви на Гуцульщині. Вони заклали фундамент «катакомбною» Церкві в Карпатському краї. Глибоке прив'язання до пастирської служби отців-студитів відбивається у свідомості юного Михайла.

У травні 1949 року, переходячи від більшовицького гоніння, до дорянської парафії прибуває непохитний борець за людські душі та справу Унії о. Антоній Казновський, який за заслуги перед Церквою та народом нагороджений відзнаками крилошанина¹. Це був на той час похилий віком та з великим досвідом душпастирської праці священник. Відзначався великими організаторськими здібностями, ораторським хистом та безстрашним характером. Він завжди твердо обстоював свої переконання, незважаючи на те, хто ставав його опонентом. Особливу твердість о. Антоній виявив у час збору підписів до «ініціативної групи», чим показав незламний приклад духу перед співбратами у священстві.

На початку свого служіння о. Антоній виконував обов'язки пароха при церкві Чуда Святого Михаїла, проживаючи в парохіяльному домі. Але оскільки новий парох Дори відмовився приставати до зрадників Католицької Церкви, місцева влада випроводила його з храму та, одночасно, заборонила мешкати в парохіяльному домі.

Побачивши в молодому Михасеві Косилі палке бажання служити Творцеві, отець Антоній докладав всіх старань, щоб він зміг здобути богословську освіту в нелегких підпільних умовах. Написавши лист до єпископа Івана Лятишевського, який на той час перебував у Джамбульській області Казахстану на засланні, бажав отримати благословення на богословські студії. Владика дозволяє отцеві Антонію давати заочну освіту Михайлу².

На деякий час теологічне навчання довелось перервати. Молодого богослова радянська влада 1951 р. призвала на військову службу. Михась сильно переживав розлуку з своїми рідними, з отцем Антонієм. Там, у далекій чужині Вірменських гір Кавказу молодий воїн відчував присутність Христа Спасителя, а не безбожної влади, тому і склав вірш «Ой, як мило мені Христе, що ти тут зі мною»³. Отець Антоній у свою чергу багато молився за щасливе і швидке повернення учня з ненависної радянської солдатчини.

Після повернення, виконуючи обов'язки дяка-регента, Михайло студіює уцілілі підручники з богословських дисциплін. У призначений час складає іспити з них перед професорами Львівської богословської академії та Станіславівської семінарії, яким судилося повернутися з тюрем та заслань. Серед них були славні світочі Греко-Католицької Церкви: блаженний священномученик єпископ Миколай Чарнецький, блаженний священномученик єпископ Симеон Лукач, єпископ Іван Лятишевський, отець доктор Авксентій Бойчук – ректор Станіславівської духовної семінарії, отець доктор Василь Баран, отець доктор Стефан Вапрович, отець Василь Винничук та інші⁴.

¹ Приватний архів о. Михайла Косила.

² Інтерв'ю 5.03.13 р. з о. Іваном Качанюком, 1961 р.н, богословська освіта, священник, с. Фитьків, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

³ Там само

⁴ Ісус Христос – вчора, сьогодні, завжди – той самий навіки. Ювілейний збірник на пошану Єпископа-ісповідника Софрона Дмитерка ЧСВВ з нагоди 90-ліття життя та 65-ліття священства. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2007. – 125 с.

Час навчання чергується з безперервною працею – як фізичною, так і духовною. Родина молодого підпільного богослова в 1950-х роках була у великій матеріальній скруті.

Для духовного проводу, окрім о. Антонія Казновського, Михайло обирає для себе духівником о. Мирона Деренюка – настоятеля місцевого підпільного монастиря, людину великих духовних чеснот, особу правила віри і образу лагідності. Вже від юних літ о. Мирон стає для нього духовним товаришем, порадником та сповідником⁵.

У тяжких та невідрадних умовах тривала пасторальна праця дорянської парафії. Маючи велику підмогу у своєму вихованцеві, о. Антоній, незважаючи на похилий вік та слабе здоров'я, в другій половині 50-х років ХХ століття активізував пастирську працю. В цей час у Радянському Союзі відбувались процеси лібералізації – «хрущовська відлига». Чимало священників повертались із тюремних ув'язнень та заслань на батьківщину. Окрилені деякими поступками радянської влади, о. Антоній Казновський ініціює, а його учень Михайло Косило вживає заходів зі збору підписів для реєстрації греко-католицької громади в Дорі, та звертається до обласної влади з проханням віддати у користування цієї громади монастирську церкву Святого Іллі. Незважаючи на страх дорянських селян перед більшовиками, Михайлові Косилу вдається зібрати 1250 підписів⁶.

Проте більшовицька влада не тільки не зареєструвала греко-католицьку громаду в селі Дора, а й розпочала акцію переслідування отця Антонія. Спочатку його штрафували, відтак «переконували», залякували, тероризували, згадували «минуле» тощо. Врешті влада зрозуміла, що штрафами і методами залякування отця та греко-католицьку громаду побороти неможливо. Єдиним виходом для влади було фізичне усунення отця та його найближчого помічника й учня Михайла Косила. Для цього було сфабриковано «кримінальну справу». Все було готове, щоб прокурор і судді, які одержали в свою чергу по партійній лінії вказівку будь-яким способом засудити «католического попа» до позбавлення волі, відправити в ув'язнення, щоб не псував соціалістичну цноту і звітність з атеїстичної роботи не тільки Яремчанського району, а й цілої Станіславівської області⁷.

Але кримінальну справу, порушену влітку 1957 р. проти о. Антонія та його учня Михайла, через амністію з нагоди 40-ї річниці «жовтневої революції», було закрито⁸. Це, однак, не означало, що влада дозволила нелегальну релігійну діяльність греко-католикам. Тому все за деякий час повинно було повторитися.

Зробивши рішучий крок у виборі стану, Михайло Косило стикається з наступними труднощами. Надто обережні і неквапливі архієреї визначають випробувальні терміни для перевірки кандидата. У старшого

⁵ Українська Греко-Католицька Церква. Шематизм Львівської Архиепархії, 1991. – Львів, 1992. – 103 с.

⁶ Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946-1989). / Б.Боцюрків. // Ковчег. Збірник статей з церковної історії. – Львів, 1993. – С. 123 – 160.

⁷ Масевич Н. То будь в кожній хвилі готов на страждання – для Бога не жалуй і серця свого (отець мітрат Михаїл Косило). / Н.Масевич. // Українська Греко-Католицька Церква – переслідувана, та не подолана. Матеріали науково-практичної конференції. – Надвірна, 2007. – С. 60-65.

⁸ Качанюк І. Пам'яті отця-мітрата Михаїла Косила. / І.Качанюк. // Нова Зоря. – 2000. – № 45. – С. 8.

покоління священників, що зіткнулося з численними зрадами, підступами кагебістів, була сильна недовіра до молодшої католицької генерації. Найбільше сумніви огортали катакомбного професора теології єпископа Стефана Вапровича. Він висловив припущення, що молодий і недосвідчений у житті Михайло стане легкою здобиччю в руках тоталітарного режиму⁹.

Отцю Антонію Казновському і його вихованцеві вдалося різного роду запевненнями і аргументами переконати церковний провід у неохитності священничого покликання, у вірності та відданості засадам Католицької Церкви. Священничі свячення було призначено на свято Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці, 22 грудня 1957 року. Проте вони не відбулись тільки з тої причини, що єпископ Іван Лятишевський, який давав благословення на навчання і проводив один із найважливіших іспитів, після яких призначив свячення, помер 27 листопада 1957 року¹⁰.

Новина про смерть греко-католицького єпископа, ісповідника віри Івана Лятишевського, завдала великого болю молодому номінантові. Треба було шукати іншого архієрея для уділення ієрейських свячень. Оскільки інформація про «катакомбного» єпископа Станіславівського Івана Слезюка була на той час засекречена та не відома отцеві Антонію, то він з Михайлом Косилом звертається до єпископа Миколая Чарнецького, який проживав у Львові. Владика Миколай прихильно поставився до прохання о. Антонія, але постановив призначити ще іспити та новий випробувальний термін молодому богослову, обіцяючи уділити тайну священства¹¹.

Закінчивши навчання за програмою Львівської богословської академії та склавши всі призначені іспити, Михайло Косило приймає священничі свячення 13 червня 1958 року.

Відбувши небезпечну та ризиковану подорож до Львова й отримавши тайнство священства, о. Михайло щасливо повернувся додому. Першу Святу Літургію вже як нововисвячений священник о. Михайло відслужив у власному родинному домі в присутності найрідніших¹². Запросити ширше коло вірних греко-католиків не довелось, оскільки виявляти стороннім свячення владика Миколай Чарнецький категорично заборонив до певного часу. Так розпочинав свою пастирську діяльність молодий священник, який переповнювався мріями про діяльну працю в «катакомбній» Церкві.

Але кайдани, одягнені на о. Михайла та о. Антонія 25 червня 1958 р., внесли корективи у спільну долю двох трудівників Христових. За «незаконну релігійну та антирадянську діяльність» більшовицький суд присудив о. Антонія Казновського до позбавлення волі терміном на один рік з відбуттям міри покарання в загальних місцях ув'язнення (ст. 56-21 ч. 1.154 КК УРСР) та заборонив протягом п'яти років проживати в межах

⁹ Інтерв'ю 24.11.12 р. з о. Богданом Іванюком 1966 р.н, богословська освіта, священник, смт. Делятин, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

¹⁰ Білас Я. Митрополит Андрей Шептицький і проблеми національно-визвольного руху українців: Дис. канд. іст. наук: 09.00.11 / Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України (Відділення релігієзнавства). К, 2003. – 31с.

¹¹ Інтерв'ю 9.02.13 р. з о. Петром Голінеєм, 1974 р.н, богословська освіта, священник, смт. Делятин, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

¹² Там само.

Станіславської області, а о. Михайла Косила – до позбавлення волі терміном на два роки з відбуттям покарання в загальних місцях ув'язнення, без права проживання в західних областях України протягом 10-ти років, з обов'язковим поселенням в Кустанайській області Казахської РСР.

Перші дні душпастирі провели у КПЗ в Яремче, потім два тижні – у Станіславській тюрмі, де їм кілька разів пропонували перейти у лоно Російської Православної Церкви, обіцяючи волю, а о. Михайлові – навчання в найкращих вузах Радянської України. Особливий психологічний тиск кагебісти застосовували до молодого о. Михайла. Їм багато залежало на тому, щоб приневолити молоду релігійну особу відректися католицьких, а то й релігійних поглядів. Вистачало під готовим текстом поставити підпис, священники не тільки отримали б волю, але значно більше: о. Антоній Казновський відразу міг отримати призначення на парафію, а о. Михайло Косило розпочати навчання в будь-якому вузі. Але стійкі католицькі душпастирі відмовились, вибравши альтернативу солодким обіцянкам – тюремне ув'язнення.

Відбуваючи тюремне ув'язнення в м. Жданов (тепер – Маріуполь), отець Михайло знаходить можливість служити Святі Літургії, сповідати в'язнів, хоч пошепки, але голосити Слово Боже. Єдиною втіхою в тюремних камерах та на каторжних роботах була можливість час від часу мати духовну підтримку свого дорогого учителя, о. Антонія, який давно став для нього не тільки духівником, але й батьком¹³.

На початковому етапі тюремного ув'язнення о. Михайло мав добру роботу: був секретарем начальника з виробничого плану. Робота полягала у веденні журналу, до якого вносили норми виробітку. Це було найпрестижніше місце праці.

Згодом о. Михайла переводять на іншу роботу – розвантажувати та вивозити з пульманів гарячий цемент. Ця робота вважалася найбільш каторжною не тільки через наднормові завдання, а й через шкідливі умови праці. Тут мало хто витримував більше місяця. В'язні починали кашляти та плювати кров'ю. Після медичного обстеження зовсім знесилених звільняли від такої праці. На їх місце приходили інші. Душпастир працював тут три місяці. Він почав відчувати втому, зробили флюорографію, і, на диво, легені були чистими. Але його все ж таки перевели на інший об'єкт¹⁴.

Працюючи на різних роботах о. Михайло завжди знаходив можливість поспішити до свого духовного батька о. Антонія, який через старечий вік та важку недугу перебував у санчастині Ждановського табору. Тут духовні отці спілкувались на найрізноманітніші теми.

Важкий удар переносить о. Михайло у в'язниці – 13 лютого 1959 р. в нього на руках закінчує своє життя страдника о. Антоній Казновський¹⁵. Смерть о. Антонія, який помирає в опінії святості, засмучує та одночасно підкріплює молодого ув'язненого душпастиря.

¹³ Приватний архів о. Михайла Косила

¹⁴ Інтерв'ю 5.03.13 р. з о. Іваном Качанюком, 1961 р.н, богословська освіта, священник, с. Фитьків, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

¹⁵ Масевич Н. То будь в кожній хвилі готов на страждання – для Бога не жалуй і серця свого (отець мітрат Михаїл Косило). / Н.Масевич. // Українська Греко-Католицька Церква – переслідувана, та не подолана. Матеріали науково-практичної конференції. – Надвірна, 2007. – С. 60-65.

Отець Антоній наперед назвав годину своєї смерті з точністю до хвилини. Вранці 12 лютого 1959 р. відбув сповідь у свого учня, заповівши, щоб той з'явився опівночі до його бараку в санчастині. Коли наступив відповідний момент, не зважаючи на сувору заборону табірною керівництвом, священники відслужили на весь голос молебень до Серця Христового, о. Антоній поблагословив присутніх Святими Тайнами, які ув'язнені священники зберігали у спеціальній коробочці в сховку, потім, без кінця промовляючи по-латині «Ave Maria», дочекався передбаченої третьої години по опівночі, відійшов по нагороду до Небесного Отця¹⁶. Похоронити о. Антонія тюремне керівництво о. Михайлові не дозволило.

Отця Антонія Казновського тюремна влада похоронила на табірному цвинтарі за межами в'язниці. Місцеві люди, які чули про о. Антонія, перезахоронили його на сільському цвинтарі радгоспу «Зірка»¹⁷.

Вийшовши на волю, він відразу влився в гурти підпільного духовенства. Працюючи на різних державних роботах, відправляє богослужіння у містах Станіславі, Монастириську, Тлумачі, Надвірній та навколишніх селах. В околицях Тлумача на той час громадилась значна кількість сіл, в котрих вірні не приймали православних священників, а їхньою опікою займався підпільний декан Тлумацького деканату о. Зиновій Кисилевський. Цей досвідчений та ревний душпастир поручив о. Михайлу опіку над цими громадами¹⁸.

У постійній небезпеці, в недоїданні та недосипанні проходять перші роки душпастирської праці на «волі». Підпільне духовенство, щоб ввести в обман чекістів, використовує вигадані імена – псевдоніми. Отець Михайло вибрав для себе псевдо «отець Мирон»¹⁹.

Щоб повернути численних заблудлих овець від «лжепапи», «о. Мирон», оскільки особисто знав о. Ігнатія Солтиса та багатьох його послідовників, користуючись великим авторитетом серед підпільників, отримав завдання від єпископа Івана Слезюка та о. Зиновія Кисилевського йти у найзапекліше середовище прихильників о. Ігнатія Солтиса з проповідями та пастирським напінням²⁰. Ревна праця «о. Мирона», інших підпільних душпастирів затримала ріст, а потім зовсім зупинила, та майже зліквідувала на Тлумаччині небезпечну серед католиків секту.

Поряд із обслугою громад сіл Тлумаччини «о. Мирон» відправляє у кількох містах і селах на Тернопільщині, а головне, все частіше знаходить можливість служити на рідній Надвірнянщині. Особливу увагу приділяє громадам сіл Ланчин, Пнів та міста Надвірна.

Відчуваючи велику потребу в молодій генерації священнослужителів, о. Михайло гуртує навколо себе юнаків для підготовки до священства. Саме ця діяльність найбільше впадає в очі

¹⁶ Там само

¹⁷ Інтерв'ю 11.02.13 р. з Крев'як Євгенією 1948 р.н, середня освіта, пенсіонерка, с. Дора, Яремчанський р-н, Івано-Франківська обл.

¹⁸ Інтерв'ю 26.03.13 р. з о. Іваном Лейб'юком, 1967р.н, богословська освіта, священник, с. Дора, Яремчанський р-н, Івано-Франківська обл.

¹⁹ Інтерв'ю 24.11.12 р. з о. Богданом Іванюком 1966 р.н, богословська освіта, священник, смт. Делятин, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

²⁰ Качанюк І. Пам'яті отця-мітрата Михаїла Косила. / І.Качанюк. // Нова Зоря. – 2000. – № 45. – С. 8.

чекістським нишпоркам. 31 грудня 1961 р. було підписано новий звинувачувальний висновок.

Арешт о. Михайла та суд над ним перетворили на потужну можливість радянських органів звести рахунки з підпільними греко-католиками. Переслідування, розпочаті проти душпастиря, перекотився на вірних. Так, Василя Голінея із Ланчина викликали на допити в КДБ більше десяти разів, та він з гідністю витримав численні погрози. Малолітніх братів Степана і Івана Гордіц із с. Пнів погрозами змушували свідчити проти о. Михайла в суді²¹.

15 січня 1962 р. о. Михайла було засуджено за ст. 209 ч. 1 КК УРСР до позбавлення волі у виправно-трудовах колоніях посиленого режиму строком на три роки із засланням його в Омську область²².

Боже провидіння покерувало так, що в Станіславській тюрмі о. Михайло зустрівся з великими постатями катакомбної Церкви – підпільними єпископами блаженними священномучениками Іваном Слезюком та Симеоном Лукачем. Спочатку о. Михайлу довелось вдавати перед ув'язненими та тюремною адміністрацією, що ці душпастирі йому не знайомі, але пізніше, з дозволу архієреїв, приязнь між ними не замаскувалась. Єпископ Симеон Лукач був знаменитим спеціалістом з морального богослов'я, курс лекцій з якого він провів для о. Михайла. Так в'язні спілкувалися про богослов'я та справи Божі, які вони, як пастирі, повинні виконувати, коли Господь дозволить дочекатися волі.

Через деякий час о. Михайла переведено до Львівської в'язниці на вулиці Стрийській. Це стало ще одним ударом розлуки із дорогими людьми. У Львівському ув'язненні о. Михайло опановує професію кравця. Так, працюючи у швейному цеху, виконуючи понаднормові завдання, о. Михайло скорочував термін свого ув'язнення. Знання кравецтва згодом дасть можливість власноруч виготовляти священничі ризи.

Друге ув'язнення стало для о. Михайла більш нестерпним. За винятком деякого часу духовних спілкувань із своїми співв'язнями – єпископами, душпастирської праці проводити не довелось через суворіший режим цієї в'язниці. Отець Михайло з болем згадував, що під час другого ув'язнення йому не вдалось відслужити таємно жодної Святої Літургії²³.

Однак у Львівській в'язниці були написані о. Михайлом чудові вірші, в яких переплітались вірність справі служіння Творцеві із тугою за рідним домом²⁴. Повернувшись із другого ув'язнення, не маючи засобів до прожиття, о. Михайло довгий час не міг влаштуватись на роботу. Це загрожувало новими переслідуваннями з боку влади за «ледарство». Одночасно радянська бюрократія сплела о. Михайлу «зачароване коло» – на роботу не приймали через відсутність прописки, а прописувати відмовлялись через відсутність роботи²⁵. Але знайшлися добрі люди, що

²¹ Приватний архів о. Михайла Косила

²² Інтерв'ю 9.02.13 р. з о. Петром Голінеєм, 1974 р.н, богословська освіта, священник, смт. Делятин, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

²³ Масевич Н. То будь в кожній хвилі готов на страждання – для Бога не жалуй і серця свого (отець мітрат Михаїл Косило). / Н.Масевич. // Українська Греко-Католицька Церква – переслідувана, та не подолана. Матеріали науково-практичної конференції. – Надвірна, 2007. – С. 60-65.

²⁴ Приватний архів о. Михайла Косила

²⁵ Там само

допомогли вчорашньому в'язню. З 1963 року до виходу Греко-Католицької Церкви з підпілля о. Михайло працює пасічником Делятинського лісокомбінату.

У цей час підпільний ординарій Станіславської єпархії Кир Іван Слезюк, запримітивши в о. Михайлові педагогічний хист та викладацький талант, доручає йому виховувати кандидатів до священства, а вже на початку 1970-х років призначає його ректором підпільної духовної семінарії. Одержавши від єпископа Кир Симеона Лукача, о. Василя Винничука та ін. пастирське благословення та необхідну духовну й богословську літературу, що чудом уціліла перед нищівною рукою войовничого атеїзму, о. Михайло терпеливо підбирав кандидатів²⁶.

За роки підпілля та під час легалізації о. Михайло готував, навчав і виховував наступних священників:

1. владика Василь Семенюк;
2. о. мітрат Іван Бойко;
3. о. мітрат Богдан Іванюк;
4. о. Володимир Івашків;
5. о. Зиновій Гончарик;
6. о. Василь Іванишин;
7. о. Іван Качанюк;
8. о. Михайло Багрій;
9. о. Михайло Валійон;
10. о. Михайло Хром'янчук;
11. о. Василь Білусяк;
12. о. Іван Лейб'юк;
13. о. Іван Лозинський;
14. о. Петро Грещук;
15. о. Михайло Ступчук;
16. о. Василь Панівник;
17. о. Ілля Ступчук;
18. о. Богдан Кудлейчук;
19. о. Петро Голіней²⁷.

До цього переліку не увійшли численні учні о. Михайла, що з тих чи інших обставин, не витримавши випробування, покинули навчання чи занедбали духовне покликання, внаслідок чого так і не досягнули божественної благодаті. А таких було надзвичайно багато. Пастирська праця, педагогічна діяльність сильно непокоїла радянські правоохоронні органи. Весь час о. Михайлові довелося перебувати під небезпекою ревізії, виклику в органи влади та навіть арешту.

Навесні 1989 р. о. Михайло разом із Високопреосвященними владиками Софроном Дмитерком ЧСВВ, Павлом Василюком, Іваном Семедієм, Іваном Маргітичем, Филімоном Курчабою ЧНІ та іншими

²⁶ Інтерв'ю 24.11.12 р. з о. Богданом Іванюком 1966 р.н, богословська освіта, священник, смт. Делятин, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

²⁷ Інтерв'ю 5.03.13 р. з о. Іваном Качанюком, 1961 р.н, богословська освіта, священник, с. Фитьків, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.

священиками їде в Москву і добивається дозволу реєстрації Української Греко-Католицької Церкви²⁸.

З відновленням діяльності духовної семінарії в Івано-Франківську владика-ординарій Кир Софрон Дмитерко пропонує о. Михайлу стати її віце-ректором. Але потреби Церкви і Боже провидіння керують по-своєму. В цей час о. Михайло організовує численні акції з вимогою повернення храмів, які радянська влада незаконно віддала православним, до батьківської католицької віри. Довелось відправляти багато прилюдних богослужінь, на котрих виголошувалося велике число проповідей про примат Папи, правдивість Католицької Церкви, історичні та догматичні підстави Берестейської Унії, а головне – про злочинні дії з ліквідації Греко-Католицької Церкви²⁹.

Отець Михайло всеціло віддав себе праці над відновленими церковними громадами через богослужіння. Вони збирали досить велике число вірних. Де тільки довелось проповідувати о. Михайлу чи його вихованцям, там громади майже цілих сіл повертались у лоно Католицької Церкви без великих розколів та ворожнечі із православними. За свідченнями очевидців, це був справжній триумф для багатьох, особливо для незнищеної Церкви Христової.

10 листопада 2000 року на 68 році життя та 43 році пастирського служіння обірвалась нитка земного життя отця-мітрата Михайла Косила. Із закінченням земного життя його праця не закінчилася, вона продовжується у священиках-вихованцях та учнях.

Father Basil Nagornjak

Activities of Father Michael Kosylo in the period of underground

The article highlights father Myhaylo Kosylo's activities in the context of sociopolitical and religious-ecclesiastical processes in Ukraine in the second half of the twentieth century. Political conditions of formation of UGCC in the conditions of the Soviet totalitarianism are characterized formation the outlook of father M. Kosylo is tracked, are investigated his activity as the underground Greco-catholic priest.

Keywords: *father Myhaylo Kosylo, Ukrainian Greek Catholic Church, church, monastery, atheistic work, studite Order.*

²⁸ Масевич Н. То будь в кожній хвилі готов на страждання – для Бога не жалуй і серця свого (отець мітрат Михаїл Косило). / Н.Масевич. // Українська Греко-Католицька Церква – переслідувана, та не подолана. Матеріали науково-практичної конференції. – Надвірна, 2007. – С. 60-65

²⁹ Інтерв'ю 9.02.13 р. з о. Петром Голінеєм, 1974 р.н, богословська освіта, священик, смт. Делятин, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл.